

תוכן העניינים

13	הקדמה
15	פתח דבר
17	פרק א: בין ארם צובא לתל-אביב
23	קהילת ארם צובא וגלגוליה
25	משפחת עדס ושורשיה
29	תקופת המעבר
32	צעדים ראשונים בישראל
36	פרק ב: שנים ראשונות במשרד החוץ
37	עובד זמני אבל קבוע
38	החדירה הסובייטית למדינות ערב
41	ועדת ההסברה לערבים
	ממחלקת החקר למחלקת המזרח התיכון:
42	ידידים רגישים בפריפריה
44	פרק ג: שליחות באפריקה המתעוררת
47	טקסים ומעשים
51	מסנגל למאלי
55	קשרים, רובים ומכשירי קשר
59	בין בנדונג לקזבלנקה
62	ערבית בטימבוקטו
65	בחזרה לדקאר
67	האיסלאם באפריקה
68	מסנגל לניג'ר
72	חניית ביניים בקונגו
76	פרק ד: תמורות בפריז
78	מתיחות גואה
82	עם נבחר הבורטח בעצמו
87	חרדה וצהלה
89	ז'אן פול סארטר במצרים ובישראל

90	אלי כהן ז"ל, הלוחם בדמשק
99	פרק ה: ימי "הקונספציה" בירושלים
100	שוב במחלקת החקר
104	סאדאת וגישושי השלום
107	פרק ו: קשרים בפריז המסויגת
108	קרירות קומוניסטית
110	אישים ומפגשים
113	מועצת אירופה בשטרסבורג
118	ימי מלחמה
121	ידידות בעירבון מוגבל
122	תעתועי המיראז'
125	נושא לדוקטורט
130	פרק ז: רגשות מעורבים ואכזבה בירושלים
132	קשיי שיבוץ
135	פרק ח: שלום עם מצרים
138	מהפך ומהפכה
143	נאומים וציפיות
149	שיחות והסכמים
157	האוטונומיה שלא הייתה
162	שגרירות ודגל
169	השגריר בן אלישר נוחת בקהיר
174	שיחות מאלפות
182	אנטישמיות
	נשיא המדינה יצחק נבון ורעייתו אופירה
182	מבקרים במצרים
191	מקהיר לירושלים
195	שאלות פתוחות
199	פרק ט: אתנחתא בקופנהגן
201	ידידות וביקורת
205	הקהילה היהודית בדנמרק
206	ענייני משפחה

208	פרק י: אופקים חדשים בבריסל
208	נאט"ו
210	הייחוד הבלגי
213	אירוח ואירועים
215	קהילה יהודית תוססת
217	יום באושוויץ
218	הדוכסות הגדולה של לוקסמבורג
220	בדרך לאיחוד האירופי
221	שיעור בהיסטוריה
222	מבנה ודרכי פעולה
224	קשרי ישראל עם הקהילייה
226	הסכמים וציוני דרך
228	קשרים מחוזקים
230	שיתוף פעולה ממוסד
234	הממד המדיני
239	הנשיא הרצוג ורעייתו נוחתים בבריסל
242	הביקור בלוקסמבורג
243	בלגיה – אווירה חמימה בקור עז

פרק יא: אפסו"ק (אפריקה, אסיה ואוקיאניה)

245	ירושלים
247	שוב באפריקה
249	מבירה לבירה ובחזרה
251	סיכום הביקור
252	חיזוק המאמצים והקשרים
255	הרגשה כבדה בדרום-אפריקה
257	ישראל ואפריקה – סיכום ביניים
259	מפגשים באסיה
261	הינדואיזם ובודהיזם
263	גישושים בטוקיו
266	יחסים מהודקים
268	הודו המנוכרת
269	אי-הזדהות
270	תמורות בהודו
274	יחסים מלאים
278	סדקים בחומה הסינית
280	יחסים גלויים

283	עסקים בווייטנאם
285	פרק יב: מסמנכ"ל למנכ"ל
286	מתחות בצמרת
288	עניינים שוטפים
292	פרק יג: מדריד – תהליך בשני מסלולים
292	חששות ומכתבים
295	קשיים דו־צדדיים
296	שלג בלבנון
298	ריבוע המעגל הירדני-פלסטיני
301	קשיחות סורית
302	המסלול הרב־צדדי
303	עקרון הקונצנזוס
303	אופן ניהול הדיונים
305	פרק יד: שובו של שמעון פרס
306	יוזמתו של פרס
307	מאפייני העידן החדש
308	הזירה הבינלאומית
310	השלכות העידן החדש על ישראל
312	יעדי המשרד ומשימותיו
313	פרק טו: עקורי 1967
313	הרקע
314	נקודות הראויות לציון
316	מיהו עקור
317	מנגנונים וסידורים
320	קיפאון
321	שתי פגישות עם ערפאת
323	פרק טז: הרהורי סיכום
327	נספח: תהליך השלום: המסלול הרב־צדדי
327	רקע
328	למהות המשא והמתן הרב־צדדי
	עקרונות המשא והמתן הרב־צדדי –
329	עקרון הקונצנזוס
330	פתיחת המשא והמתן הרב־צדדי

331	ההשתתפות במפגש הראשון במוסקבה
331	הרכב המשלחת הישראלית
332	מבנה המשא והמתן הרב־צדדי
333	ועדת ההיגוי
333	תפקידי ועדת ההיגוי
334	תדירות מפגשי ועדת ההיגוי וקבוצות העבודה
335	פעילות קבוצות העבודה
353	סיכום
356	מפתח

הקדמה

ספרו של ד"ר יוסף הדס "בין חֵלֶב לירושלים" הוא סיפור ישראלי של יהודי צעיר, יליד חלב שבסוריה, סטודנט בפרז' ששולה ארצה בשנת 1948 בעקבות נפילת אחיו בקרבות על ירושלים במלחמת השחרור.

בארץ עובר הדס את תהליכי הקליטה המפרכים של אותה תקופה. הוא מתחיל את עבודתו במשרד החוץ בצריפים שבקריה בירושלים, כפקיד מחקר זוטר ומטפס מעלה מעלה בכל כשרונו וחריצותו עד למשרת המנהל הכללי של משרד החוץ.

הדס, מזרחן ופרשן פוליטי ששפת אמו ערבית, בקי ברזי הרזים של בעיות האזור. הוא ניחן בכישרון לקרוא מהלכים חברתיים-מדיניים עתידיים, במיוחד בארצות ערב. הוא הצליח לשרוד בכל התהפוכות הפוליטיות ועבד עם כל שרי החוץ מכל המפלגות בכוח היותו "משרת ציבור" נאמן, הגון ומקצועי שהממונים עליו כיבדו והעריכו.

הדס נכח ופעל בצמתים היסטוריים של פעילותנו באפריקה, אסיה, אירופה והמזרח התיכון. הוא האיש אשר הניף את דגל ישראל על בניין השגרירות שלנו בקהיר ועל כך גאותו.

כתיבתו של הדס עניינית, מקצועית, נקייה. הוא העד המדויח בביקורת ובחוכמה על ההכרעות, ההחמצות, הטעויות והאיטומות של קברניטינו, במיוחד כלפי הפלסטינים וארצות ערב. לא האזינו לאנשים כמוהו וכמו משה ששון, אפרים דובק ומזרחנים דגולים כמו פרופסור שמעון שמיר ואחרים, אשר בקיאים בשפת עמי ערב, תרבותם, הלכי-הרוח שלהם, ושידעו להבין בזרמים תת-קרקעיים וקראו בזמן את התמורות המתחוללות בו. כמה חבל שלא שמעו להם.

ברוב שנות שירותו היה הדס בקשר הדוק עם "קול ישראל" בערבית והזין את השידור במידע ובפרשנות מדינית קולעת.

הדס מחיה בכתיבתו אירועים היסטוריים כמו מהלכי הנשיא סאדאת וראש הממשלה בגין בתהליך המייגע וההפכפך של חתימת חוזה השלום עם מצרים, את ביקורו הבלתי נשכח של הנשיא החמישי יצחק נבון במצרים, שכבש את לבבות המצרים כשדיבר אליהם בשפתם ובקוד תרבותם. הוא מתאר בפרוטרוט את המאמצים הקדחתניים והבלתי נלאים לסייע לאיש שלנו בדמשק אלי כהן ז"ל ואת מעשי המרמה וההטעיה הסוריים. הוא מתעכב על מהלכי השלום עם הפלסטינים ועל הפעילות בוועדות הפליטים והעקורים, שם ראיתי, כחבר הוועדה המולטילאטיראלית לפליטים פלסטינים, את הדס בעבודתו ובמגעיו עם הפלסטינים והמשלחות הערביות.

הספר הזה הוא מסמך מרתק, שוטף, מעניין, מעורר מחשבה וחדף כמעט ממעורבות רגשית ובזה כוחו. קוראים משכילים, דיפלומטים, חוקרים והיסטוריונים ימצאו בו חומרים למכביר על התהפוכות שעברו על המדינה והשירות הדיפלומטי נושא דברה.

אלי עמיר

פתח דבר

הייתה לי הזכות לשרת במשרד החוץ 42 שנה. בתקופת שירותי לא חשבתי שיבוא היום ואתיישב לכתוב את זיכרונותיי. לאחר פרישתי מן המשרד, ב־30 באפריל 1993, הרהרתי בדבר מדי פעם, אך הרהורים אלה לא הגיעו לידי מימוש עד שרעייתי סטלה, השותפה לחיי ולעבודתי, ושלושת בניי – רוני, מרום ואילן – התחילו להאיץ בי לעשות זאת. אליהם הצטרפו נכדיי שבמסגרת עבודת "שורשים" בבית־הספר, רצו להכיר כהלכה את המשפחה ואת מקורותיה. ככל שהרבו לשמוע, סקרנותם גדלה והם ביקשו לדעת את פרטי נדודיי ומעשיי. לאחר לבטים לא מעטים, מצאתי את עצמי מעלה על הכתב זיכרונות מימי הילדות, הנעורים והעבודה במשרד החוץ.

עבדתי במחיצתם של עשרה שרי חוץ: משה שרת, גולדה מאיר, אבא אבן, יגאל אלון, משה דיין, מנחם בגין, יצחק שמיר, שמעון פרס, משה ארנס, דוד לוי ושוב שמעון פרס. התמזל מזלי והכרתי אישית כל אחד ואחד מהם. שרים אלה ייצגו את הקשת הפוליטית הישראלית. התבוננתי בכולם וניסיתי לא רק ללמוד מהם אלא גם להבין את שיקוליהם ואת מניעיהם, כי גם באותו מחנה פוליטי היו ויהיו תמיד ניואנסים והבדלי גישה והשקפה. עם זאת, ראיתי את עצמי "עובד ציבור" והתנזרתי מכל פעילות מפלגתית. דחיתי בשקט כל פנייה וכל לחץ גם כשנרמז לי שהדבר עלול להפריע לי לקבל משרה נחשקת או אפילו לעכב את קידומי.

ליויתי את המאורעות החשובים שעיצבו את דרכה של מדינת ישראל, בין כצופה מקרוב ובין באופן פעיל. הייתי בין השליחים הראשונים שייצגו את ישראל באפריקה כשמדינות היבשת יצאו לעצמאותן בראשית שנות השישים של המאה העשרים. הדיווחים ששלחתי מפרזו בשנת 1967 היו בין היסודות שמקבלי ההחלטות בירושלים הביאו בחשבון כשהחליטו לצאת למלחמת ששת הימים. נטלתי חלק בתהליך השלום עם מצרים ונפלה בחלקי הזכות, המזדמנת פעם בחיים, לפתוח את שגרירות ישראל בקהיר ולהניף את דגל ישראל בבירתה של המדינה הגדולה ביותר בעולם הערבי. בשנות השמונים, כשגריר ליד הקהילייה האירופית, תרמתי את תרומתי לחיזוק הקשרים הכלכליים של ישראל עם השותף הכלכלי החשוב ביותר שלה בעולם. באוקטובר 1991 הייתי חבר במשלחת ישראל לוועידת מדריד שהשיקה את תהליך השלום על שני מסלוליו: הדו־צדדי והרב־צדדי, שנטלתי בהם חלק פעיל. במהלך עבודתי במשרד החוץ גם תרמתי את תרומתי לכינון ולשדרוג היחסים עם מדינות כסין והודו.

הדברים הבאים אינם בבחינת תעודה היסטורית, אלא עדות ורשמים אישיים שאני מבקש לשתף בהם תחילה את בני משפחתי, את אחי נסים ובני משפחתו, את ידידי

וחבריי ועימהם את הקוראים המתעניינים באירועים השונים שיתוארו להלן. ידידים ועמיתים לעבודה, וכן מומחים לדבר, אולי ימצאו אי־דיוקים או אפילו טעויות בתיאורו של אירוע זה או אחר. ואולם, רציתי לשתף את הקורא בזווית האישית שבה חוויתי את הדברים וחשתי אותם. זוהי אפוא עדות אישית וכך יש לראותה.